

problematico prikazati z drugega, na trenutke popolnoma kontradiktornega vidika. Tu gre še posebej pohvaliti avtorjevo interpretacijo procesa spreminjanja tako v okolju kot znotraj organizacije in implikacije le-tega za uspešno delovanje organizacije. Pri tem zajema iz več disciplin, tako naravoslovnih kot družboslovnih, kar je sicer lahko problematično, saj od bralca zahteva nekoliko širšo razgledanost. Pri opisovanju teh procesov sprva na osnovi teorije avtopoetičnosti predstavi egocentrično organizacijo, za katero je značilno, da je v odnosu do okolja zaprta (in tako v nasprotju s pojmovanjem sistemske teorije o odprtosti sistemov), sledi pa proučevanje organizacije in menedžerskih praks z vidika teorije kaosa, kibernetike in marksizma. Kot že rečeno, to poglavje od bralca prav gotovo zahteva največ pozornosti in koncentracije, kar pa avtor na več mestih omili s svojim zanimivim in lahkotnim ameriškim stilom pisanja.

Nenazadnje sledi še poglavje o organizaciji kot instrumentu dominacije, kjer avtor relativno enostavno problematizira vpliv multinacionalnih podjetij na širše politično, gospodarsko in družbeno okolje. Pri tem se postavlja na stran nasprotnikov multinacionalnih podjetij, kjer argumentacijo črpa iz klasičnih socioloških in ekonomskih razprav na to temo.

Tretji del publikacije, sestavljen iz dveh poglavij, se zdi še posebej relevanten. Avtor ga poimenuje *Implikacije za prakso*, s čimer bralca popelje korak dlje od običajnega tovrstnega branja – k uporabi vseh metafor v praktični situaciji. Ne gre torej zgolj za pojasnjevanje abstraktnih konceptov, ki jih povprečen uporabnik skoraj gotovo ne bi samoiniciativno skušal uporabljati v praktičnem okolju. Morgan takšnemu uporabniku skuša dokazati, kako to storiti in predvsem, zakaj je to nujno. Prav gotovo je ta del publikacije neprecenljiv, saj vse doslej proučevane metafore postavlja v specifično situacijo, znotraj katere vsakemu, še tako nedomiselnemu uporabniku, odkriva razsežnosti delovanja organizacij kot celot in menedžerskih praks znotraj njih. Da je mera polna, zaključuje svoje razmišljanje s sklepom in obsežnimi bibliografski zapiski, ki ponujajo obširen seznam referenc, le-te pa so dopolnjene z avtorjevimi pojasnili in predlogi, ki zainteresiranemu bistveno olajšujejo nadaljnje raziskovanje.

Knjiga je resnično izvirno, zanimivo in stimulatивно branje, ki tako začetnike kot bolj izkušeno publiko vzpodbuja k novim izzivom, razmišljanju o organizacijah ter ustvarjalnem delovanju znotraj njih. Morgan je z delom Podobe organizacij preskočil kar nekaj korakov od klasičnega nagovora in si resnično zasluži naziv guruja menedžmenta. Publikacijo priporočam vsem, ki želijo podrobneje raziskati področje sociologije organizacij in ob tem zajeti optimalen obseg informacij ter poiskati priložnosti za ustvarjalnost znotraj organizacijskega okolja menedžmenta.

Barbara Rajgelj

Benjamin Flander: Pozitivna diskriminacija.

Ljubljana: Založba FDV, 2004

274 strani (ISBN 961-235-175-9), 4.000 SIT

Delo Benjamina Flandra, višjega predavatelja na Fakulteti za policijsko-varnostne vede, je prvo delo v slovenski pravni znanosti, ki se sistematično ukvarja s pozitivno diskriminacijo. Razdeljeno je na dva dela. V prvem, z naslovom Vsebinska enakopravnost, avtor izpelje prehod od formalne k vsebinski enakopravnosti in poda njen filozofski, delno pa tudi zgodovinski in mednarodnopravni kontekst. V drugem delu se osredotoči na pojem pozitivne diskriminacije, predstavi temeljne opredelitve, zameji področje obravnave na pozitivno diskriminacijo v ožjem smislu, nato pa na ne preveč pregleden način predstavi delovanje pozitivne diskriminacije na dveh konkretnih področjih, in sicer pri zaposlovanju in izobraževanju ter pri javnem odločanju.

Pozitivna diskriminacija je razmeroma nov pravni institut, ki označuje »z zakonom določeno začasno različno oziroma prednostno pravno obravnavanje določenih kategorij oseb pri uresničevanju pravic, ki so pravnim naslovljencem praviloma zagotovljene v enakem obsegu in pod enakimi pogoji.« (Flander, 2004: 99). Pozitivna diskriminacija torej temelji na vsebinski interpretaciji načela enakosti, po kateri je enako treba obravnavati enako in različno različno. Pri pozitivni diskriminaciji gre za različno obravnavo različnega; konkretnije, za privilegirano obravnavo depriviligiranih družbenih skupin. Iz tega izhaja tudi bistven problem fenomena, in sicer opredelitev enakosti oz. različnosti (družbenih, ekonomskih in političnih) položajev, opredelitev (različnih) področij, na katerih je različna obravnava dopustna, ter opredelitev (različnih) ukrepov, ki so dopustni za uravnoteženje depriviligiranih položajev. Avtor tega vprašanja ne obravnava podrobneje, ampak se osredotoči zgolj na različnosti, ki so v pravnih redih že deklarirane in bolj ali manj nesporne, kot so spol, rasa in etnična pripadnost. Za nadaljnjo obravnavo ostaja odprto, ali je pozitivna diskriminacija dopustna tudi pri vseh ostalih družbenih skupinah, za katere velja prepoved diskriminacije (npr. spolna usmerjenost, starost, verska pripadnost, tujstvo), na katerih področjih je ta dopusta (npr. pri zaposlovanju, izobraževanju, dostopnosti bivanjskih prostorov, avtonomnost pri urejanju prostora, javnem odločanju) in kakšni ukrepi privilegirane obravnave so pri tem primerni (npr. ekonomske spodbude, kvote v sferi javnega odločanja in zaposlovanja, nižje zahteve pri dostopu do zaposlitve in izobraževanja). Pri izbiri ukrepov je treba biti še posebej pozoren, saj tendenciozna in politično motivirana interpretacija različne obravnave lahko pomeni zgolj prikrito segregacijo in je daleč od namena instituta pozitivne diskriminacije. Zdi se, da bi bilo pri iskanju odgovorov na vprašanja, katere identitete upravičujejo posebno obravnavo, na katerih področjih in s kakšnimi ukrepi treba izhajati iz zgodovinskih položajev posameznih skupin, opredeliti obseg njene depriviligiranosti, s tem pa vsebino in obseg upravičenih ukrepov. Trditve v smislu »seveda je [...] jasno, da morajo imeti manjšine, kot so homoseksualne, etnične in druge, več pravic kot večinski narod, ker jih njegova večinskost naravno ogroža« (dr. Peter Jambrek, intervju, Mladina, 6.9.2004), se zdijo daljnosežne z vidika opredelitve upravičencev privilegirane obravnave, hkrati pa površinske glede opredelitve privilegiranih področij in ukrepov.

Zagata, iz katere bralec pri branju pričujočega dela le stežka najde izhod, je problem razmejitev med pozitivno diskriminacijo v ožjem in v širšem smislu. Med položajem brezposelnega, ki prejema denarno nadomestilo (pozitivna diskriminacije v širšem smislu), ter osebo določenega spola, ki dobi študijsko mesto na fakulteti zaradi obstoja kvot (pozitivna diskriminacije v ožjem smislu), na videz ni velike razlike. Ker se delo izrecno omejuje zgolj na obravnavo pozitivne diskriminacije v ožjem smislu, bi bila potrebna poglobljena razprava o tej delitvi in o njenih posledicah. Avtor pojma razumeje na podlagi trajanja pozitivne diskriminacije (ukrepi diskriminacije v ožjem smislu sočasne narave) in vsebine ukrepov (pri ukrepih diskriminacije v ožjem smislu gre za prednostno obravnavo pri uresničevanju pravic, ki so načeloma vsem osebam zagotovljene pod enakimi pogoji in v enakem obsegu), ne pa na podlagi namena ukrepov. Namen ukrepov pozitivne diskriminacije v ožjem smislu je namreč odprava neenakosti, zaradi katere se ukrepi izvajajo (npr. s kvotami naj se vzpostavi stanje, ko kvote ne bodo več potrebne), medtem ko pozitivna diskriminacija v širšem smislu tega namena nima niti ga ne more doseči (namen denarnega nadomestila za brezposelnost ni odprava brezposelnosti, ampak lajšanje socialne stiske določene družbene skupine). Kljub temu je številna dejanska stanja z nakazanim instrumentarijem težko podrediti v eno ali drugo skupino. Težko je npr. ugotoviti, kaj je namen dodatnih poslanskih sedežev avtohtonih narodnih skupnosti v slovenskem državnem zboru: gre morda za ukrep začasne narave, ki naj odpravi neenakosti v položaju avtohtonih narodnih skupnosti v primerjavi z večinskim narodom ali morda za ukrep, ki naj trajno zagotavlja njihove posebne pravice.

Obravnavana tematika, tako kot številna druga ustavnopravna vprašanja, posega iz področja pozitivnega prava na področje vrednostnih opredelitev. Pravno je v razmerju do političnega avtonomno pri izpeljevanju in uporabi posameznih tehničnih rešitev, precej manj pa pri postavljanju vrednostnih temeljev, na katerih te rešitve temeljijo. Tudi pri pozitivni diskriminaciji

gre v izhodišču za vprašanja svetovnonazorske in politične narave. Raziskovalec do takšne teme po naravi stvari ne more zavzeti popolne distance in se osredotočiti zgolj na tehnično uporabo in primerjavo pozitivnopravnih pravil. Zato ima na voljo le dve možnosti: lahko bodisi razkrije svoja osnovna vrednostna izhodišča in na podlagi konsistentne kritike obstoječih rešitev oblikuje morebitne alternative, bodisi svojih vrednostnih preferenc ne razkrije, kar seveda ne pomeni, da te ne obstajajo. Flandrovo delo je eno redkih del v slovenskem pravnem prostoru, ki svoje vrednostno izhodišče pošteno in pogumno razkrije, kar je vredno priznanja in posnemanja.

Razen mestoma premalo koherentne in zgoščene obravnave in pomanjkljive sistematike (zlasti v drugem delu), je delo za slovenski pravni prostor zelo pomembno, saj predstavlja obsežno zbirko domačih in primerjalnopravnih dokumentov in sodne prakse ter kot tako pomemben prispevek k razumevanju pravno zapletenega in pojmovno še vedno ne-napolnjenega instituta. Na podlagi celovitega pregleda ameriške in evropske (točneje skupnostne) sodne prakse in njene precizne analize in kritike avtor pokaže, da so kljub *in abstracto* deklariranim spodbudam za uravnoteženje depriviligiranih skupin na konkretni ravni odločitve še vedno zelo konservativne in pozitivni diskriminaciji nenaklonjene. V tem kontekstu se dosedanje odločitve Ustavnega sodišča RS zdijo relativno napredne. Kljub temu bi bila prehitra in prepovršna ocena, da je takšna celotna slovenska ustavnopravna doktrina pozitivne diskriminacije. Morda je razlog za videz naprednosti prej v konservativnosti slovenske politične elite, ki izven ustavno začetanih dolžnosti, ne uzakonja vplivnejših pozitivno diskriminirajočih pravnih pravil, ali pa morda v neaktivnosti depriviligiranih skupin, ki slovenskega ustavnega sodišča doslej niso postavljale pred ravno težke odločitve.

Roman Vodeb

**Darja Kobal Grum, Janez Kolec, Nada Lebarič, Bojan Žalec:
Samopodoba med motivacijo in tekmovalnostjo – interdisciplinarni
pristop. Ljubljana: Študentska založba, zbirka Scripta, 2004
171 strani (ISBN 961-6446-76-2), 3.900 SIT**

Tisti, ki smo bolj ali manj vpeti v teorijo športa, smo z veliko ambicijo vzeli v roko knjigo z naslovom *Samopodoba med motivacijo in tekmovalnostjo* štirih avtorjev psihologinje Darje Kobal, sociologa Janeza Kolenca, defekotologinje Nade Lebarič ter filozofa Bojana Žaleca. Tekmovalnost je eden od vodilnih fenomenov športa in njegov glavni atribut. Brez tekmovalnosti ni športa – in brez tekmovalnosti tudi ni življenja, bi lahko filozofsko dodali.

Prav filozofski vidik, ki je prepleten z veliko psihologije tvoritveno vpelje bralca v knjigo. Bralec računa, da mu bodo s filozofske pozicije postavljena pametna vprašanja, ki ga bodo zmedla do te mere, da na koncu *edino dvom tisti, v katerega bralec definitivno ne bo dvomil*, vse ostalo, kar naj bi se navezovalo na *samopodobo, motivacijo in tekmovalnost*, pa bo bralec zaradi filozofije postavil pod vprašaj. Vendar se pričakovanje oz. bojazen prelevi v precej bolj prepričljivo dikcijo, ki je odprta na precejšnje število filozofov, ki so tako ali drugače oplazili tematizirana področja. Namesto *dvoma oz. spoznavne skepse* avtor filozofskega vidika smelo, vendar vseeno razsodno predlaga, kaj je v kontekstu *samopodobe, motivacije in tekmovalnosti* prav in kaj ne. Izhodišče filozofskega pogleda je seveda *etika*. Avtor v dispozitivu vpelje simpatičen pojem oz. koncept *idealne identitete* in v objemu »sodobnih filozofskih razprav« pravi, da je »*življenje po idealih lahko smiselno, ker je življenje, ki smo si ga sami zbrali ali pa zato, ker obstaja določeno soglasje, ubranost ali konsistentnost med osebinimi ideali in njenim značajem ter njenim načinom življenja...*«.